

47.
49.

47,
szám. 1868. Novem. 19.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
az „**ATHENAEUM**“
R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petisor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdij külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM“
(EZELŐTT EMICH GUSZTÁV-FÉLE)
NYOMDÁBAN.

TARTALOM.

Cikkek : „Petermann Ágost.“ — „A két deportált.“ (Egy londoni rendőrbiztos elbeszélése.) — „A Hegyalja.“ Zombory Gusztávtól. (Folyt.) — „A trónvesztett spanyol királynő és családja.“ — „Helyreigazítások az Acsán talált római emlékkövet illetőleg.“ Römer Flóristól. — „A gyufáról, különösen mint közközen forgó méregről.“ — „Egy hét története.“ Vadnay Károlytól. — „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“

— „Szerkesztői üzenetek. — „A kiadó hivatal üzenetei“ — „Újdonságok.“

Képek : Petermann Ágost. — Hegyalja képekben. VIII. Gr. Andrássy György monoki laka. — IX. Bodrog-Keresztúr. — (A „Tokaj-hegylajai Album“ után.) — A trónvesztett spanyol királynő és környezete. — Két régi kőszéki pecsét.

Irodalom.

— („Töröljük el a vallásügyi miniszteriumot, mint a haladás akadályát“), politikai röpirat, mely irányát (imében viseli; írta Ludwig János, a „Hen“ brüsszeli munkatársa; kiadta az „Athenum“, Ára 40 kr.

— (Jelentés a havrei nemzetközi tengerészeti kiállítás megismérlésére alkalmából“), a közmunka- és közlekedési minisztérium megbízásából írta Kenessey Lajos volt tengerész. Ára 40 kr. A havrei kiállításról már múlt számunkban szoltunk, az itt jelentett röpiratból pedig hajózási társulataink s hajótulajdonosaink több, a hajózás tökélyesítésére vonatkozó találmánnyal ismerkedhetnek meg.

— („Konrad Gyula költeményei.“) Nyomatott Debreczenben. 46 lapos csinos nyomású füzetke.

— („A fülgógyászat tankönyve, tanulók és orvosok számára“); írta dr. Böke Gyula egyetemi m. tanár, a Rókus-kórház orvosa, s a fülgógyászat terén hazánkban a legkittünbbs és legkeresettebb orvos. Számos magyarázó ábrával ellátott könyvének mi csak nyolcvetéről szólhatunk elismerőleg, míg annak az orvosi tudományosság színvonalán állásáról kezeskedik a „magyar orvosi könyvkiadó társulat“, melynek e mű első eredeti kiadványa. Figyelmeztetjük reá orvos-olvasóinkat.

— (Ráth Mór kiadásában megjelent.) : Williams Roger, a „Szabad egyház a szabad államban“ elv megteremtője és megtestesítője.“ Életrajzi vázlat, írta Horváth Mihály. — Ára 84 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— Györre : P - nek. Az adatok utólagos beküldéséért, valamint az újabb csomagért is köszönet. Az első hármát mielőbb fogjuk közölni; az újabbakból azt — a mit lehet. A többit — engedelmével — félretesszük gyűjteményünk számára.

— Gónra : K. F. nek. Némely életről ugyan azt monúják, hogy fölmelegítve még jobb, mint első kitálatlásaikor; azonban a hírlapi közleményekre nézve nehezen van a közönség ugyanezen véleményben. Az ön által beküldött cikk ugyanis már megjelent a „Haz. és Külf.“ 1865-diki évfolyam 380-dik lapján, azért hát másodsor nem adjuk.

— Csik-Sz. Györgyre : Mint értesültünk, boldogult Kiss Ernő honvédtábornok néhány milliányi hagyatékára nézve Erdélyből is léptek fel igénytartók. De azoknak perlekedése alkalmasint eredménytelen lesz, mivel a kik közt az örökség felosztott, azok először is a legközelebbi örökösök, s aztán meg végrendeléstől fogva léptek belé az örökösödésbe. Ily körülmények közt önt sem biztathatjuk.

— Pest : J. B-nak. A műfordítás fáradságára nagyobb becsület lennének érdemesekek.

— Pesten : E. Gy-nak. Alkalmilag közöz tesszük.

— Halason : V. A-nak. A történeti naptárt szivesen vesszük.

— Bécsbe : K. E-nak. Az ily elvont tárgyú dolgozatokat nem igen örömet nyomatjuk ki.

— „Germekkorom“, nem jelenhet meg.

— Zay-Ugróca : B. K-nak. Az igazán sajnátságos rajzot közébe fogjuk tenni nemsokára.

— Élesdre : Azon szerkesztőség, nekünk tett ígérete szerint, ma indította utnak a csomagot, melyet mi a teendő pótlások és melléklendő rajzokkal együtt várunk. Az archeologiai tárgyak már az illető kezeibe jutottak. A mint időnk engedi, magán levelet írunk.

— Szolnokra : Z. E-nak. Jól sejté, igenis azt mondjuk : „Isten mentsen meg tőle!“

A kiadóhivatal üzenetei.

— Gyöngyöstre : K. J. urnak. Lapunk tavalyi évfolyamával már nem szolgálhatunk, hanem valamelyik régi előfizetőtán átengedné azt önmek illő árért, egyszerű hírlapi felszólítás után. Tavalyi műlapunk ára idei előfizetőink részére 1 forint 30 kr.

Újdonságok.

— („Huszár-bravour“ című ez idei nagy színes műlapunk) e napokban készült el tökéletesen s az külföldről — hol a színes nyomás eszközölteték — már útban van Pest felé. Jelentjük tehát, hogy e műlapunk még e hó folytán postára fog adatni mindazon egész éves előfizetőink részére, kik a csomagolás és bélyegilleték fejében a külön 30 kr-t már beküldötték.

* (Ő felsége címe.) A hivatalos lap vasárnapi száma a cím-kérdés ügyében fontos közleményt közöl. E szerint ő felsége címe következő lesz :

„Ausztriai császár, Csehország stb. királya, és Magyarország apostoli királya;“ rövidebb szerkesztetben : „Ausztriai császár és Magyarország királya;“ rövid megnevezésül pedig ; „ő felsége a császár és király.“ Az egykori Ausztria neve pedig ez lesz : „Osztrák-magyar monarchia“ és „Osztrák-magyar birodalom.“

* (A delegáció új tagjairól) a kilépett baloldali delegátusok helyére a tavaly megválasztott következő póttagok léptek : Szitányi, Wodiáner Bujanovics, Lukács, Vojnics, Tolnay és Huszár. A fennmaradt 4 hely a horvát delegátusok számára reserváltatik. Póttagokul választásra kijelöltettek : Dapsy Vilmos, Delimanita István, Horváth Antal,

Negyedik évi folyam.

47. szám.

November 19 én. 1868.

Petermann Ágost.

Eddigi magyar lapjaink közül a „Hazánk s Külföld“ volt az, mely legtöbbet foglalkozott ne-

vezetesb földfedező utazások, nép- és földirati művek ismertetésével, a mire nézve olég Speke és Grant, Barth, Livingston, Baker, Vámbéry, Rosti, Xántus, Rónai stb. stb. jelentéseik és dolgozataikra hivatkoznunk. Az ismeretek ezen ágának szándékosan nyitottunk mindig tágabb tért, részben: mert azok hazánkban

mi az embert közelebből, mint a nép- és földirati közlemények, mint melyek embertársaink-

kal és lakóhelyeikkel ismertetnek meg minket.

Ily tárgyú ismertetésünk után bizonyára örömmel vesszi minden olvasónk, ha ez alkalommal oly félt mutatunk be e hasábkon, ki — bárha maga nem is utazó — a földirat és népismeret terén elsőrendű érdemeket szerzett magának.

E férfi: Petermann Ágost. Petermann Ágost 1822.

Petermann Ágost.

még sem külön társulattal, sem folyóirattal nem bírnak; részben pedig, mert alig érdekelheti vala-

országnak születt és fiatal korában lépett Pots-

damban (Poroszország) Berghaus földirata iskolájába, hol hat évig időzött, nemcsak a szakmájához kellő alapos általános ismereteket szerzék meg, hanem a térképészetben (kartographia) is annyira tökélyesíté magát, hogy e tekintetben még senki sem tett túl rajta. A fiatal földleíró már Potsdamban kezdett dolgozni Berghaus úgynevezett „természettani atlaszán“ s Humboldt „Közép-Ázsiájához“ is ott rajzolta a térképeket. Johnston által 1845-ben Edinburgba (Skócia) hivatván, ott a „természettani atlasz“ angolra dolgozta át. Később 1847-ben Londonba telepedett át, hol számos, szakmájába vágó mű mellett Milnerrel egy angol természettani atlaszt adott ki s azonkívül számos földirati cikket szolgáltatott az „Athenaeum“ s az „Encyclopedia Britannica“ számára, már akkoron is szorgalmasan foglalkozván az északi sarköv leírásával.

Petermann neve és tudományos működése csakhamar ismertté lett Európaszerte azon viszonyainál fogva, melyekben az 1849-ben Richardson, Barth és Overweg, s Vogal által 1853-ban végbevitt afrikai expedíciókhoz állott. Ezen expedíciókban Petermann buzdítására vettek részt a főntebb említett német tudós utazók is s ő volt az, ki ezen utazások menetéről s ezek legfontosabb eredményeiről a művelt világot értesítette, s az ő fáradhatlan személyes működése nélkül Barth afrikai utazásához aligha elkészülhettek volna valaha a teljes térképek.

Petermann 1855. óta Gothában Justus Pertos

földirati intézetét vezeti s szerkeszti a „Geographische Mittheilungen“ című kitértő és mindenütt elterjedt szaklapot. Tevékenysége azonban nem szorítkozott csupán földirati anyagoknak térképek és cikkekben való feldolgozására, mert e férfi legnagyobb érdemeihez tartozik, hogy számos tudományos utazást hozott létre és segélt. Így ő hozta létre 1861—1865-ben a belső-afrikai német expedíciót; ő volt indítója Beuermann bornui utazásának; kellő pénzüsszeget teremtett elő Rohlf és Mauch búvárló utazásai elősegítésére, s ő volt az, ki 1865. óta nem szünt meg azon fáradni, hogy induljon ki valahára egy német expedíció az északi sarkkör kikutatására is, mely ez év tavaszán e akugyan kiindult, s — bár nem sok eredménynyel — már vissza is tért, melyet ugyan csak az ő fáradozásai folytán jövő évben egy nagyszerűen felszerelt újabb expedíció fog követni.

Tudósunkat a koburg-góthai herceg 1854-ben tanárrá nevezte ki, a rá következő évben pedig a göttingai egyetem tudori oklevéllel, az olasz király pedig érdemrenddel tisztelte meg.

Petermann most legerőteljesebb férfi korában van, s lankadatlanul működik műve tovább vitele, azon nemes célon, hogy a — szemet a csillagok rejtélyeig fölemelni bátor ember mindenekelőtt ismerje meg egész kiterjedésében s minden pontján azon csillagnak — a földnek — felületét, melyen lakik.

— —

A két deportált.

(Egy londoni rendőrbiros elbeszélése.)

Közelebb nagy feltűnést okozott Londonban azon ékszeroltavajlás, melyet W. hercegnő házában vittek végbe; merész volt ez kivitelénél s a lopott jószág roppant értékénél fogva is.

A hercegnő t. i. este az operába hajatott, honnan éjjel előtt nem várták őt haza. A hirtő elrobogása után a hercegnő komornája is elhagyta a házat bizonyos ügye miatt, s úrnője ékszerői legnagyobb részét az öltöző asztalon hagyta; midőn azonban éjjel féltizenegy tájban visszatért s az öltöző szobát rendbe akarta hozni, irtózva vette észre, hogy nemcsak minden ékszer, de ezen kívül még sok más beces holmi is eltűnt. Azonnal embert küldött az operaházba, értesíteni a hercegnőt a történt esetről, a másik szolga pedig a rendőrségre futott biztosért. A sor — úgymond elbeszélünk — rám esett s én a hercegnővel csaknem ugyanegy percben értem a palotába.

Első vizsgálatom arra terjeszkedett, hogy mi módon történt a tolvajság? A tolvajok a kapun s a szoba ajtaján át nem jöhettek be, minthogy a portás fél tizenegyig perere sem hagyta el a kapu alatt kényelmes karos székét, s minthogy földszint az erőszakos betörésnek legkisebb nyomát sem lehetett észrevenni, azért most a ház felsőbb részeit vettem szemügyre. A hercegnő palotájában van egy kis magán színpad is s ennek padlásán kutatva észrevettem, hogy a javítás alatt levő szomszéd padlásról történt a betörés.

Visszatértem az öltöző szobába, szemeimet ismét végig jártattam mindenfelé, s most már nem haboztam oda nyilatkozni, hogy a betörést két visszatért deportált *) vitte végbe, kiket meg is neveztem,

*) A deportáció bizonyos meghatározott helyre való száműzés s már a rómaiaknál is használták. Európa Államai közül a deportáció Anglia-, Francia-, Spanyol- és Orosz-

minthogy senkit sem tudtam mást, ki ezen épen annyi merészséget, mint ügyességet igénylő ténylet végbevitte volna.

M^s lord, ki a hercegnőt az operából haza kísérte volt, igen csudálkozva tekintett reám.

— Hogyan? — jegyzé meg, — hát lehetséges az, miként ön a rablás elkövetésének módja nyomán a tetteseket is képes megnevezni? Ez, ha lehetséges volna, csakugyan csodálatos lenne! Ha bebizonyítja ön, hogy az ön által említett fiúk lopták meg a hercegnőt, ez esetben megígérem, hogy önt a belügyminiszter figyelmébe különösen fogom ajánlani.

Köszönetemet fejeztem ki a lord irányában s biztosítám, miként képes leszek állításomat bebizonyítani, bár érzem, hogy e feladat némi nehézséggel van összekötve.

Miután a lord s a hercegnő eltávozott, eléfogtam a komornát, ki zokogva s keze fejait tördelve jajveszékelt.

— Szegény leány, — mondtam, — ez az eset ugyan nagy baj kegyedre nézve. Kötelességemnek tartom kegyedet elfogni.

— Az istenért, ne tegye ezt ön. S mire való nézve tenné? Hisz azt mondja, hogy ön tudja, ki vitte végbe a rablást, így hát tudhatja azt is, hogy a rablóval vagy rablókkal nem vagyok semmiféle összeköttetésben.

— Én még nem tudom, hogy ki tört be ide; most még csak gyanú forog föl. Azon módon van-e itt még minden, a hogy ön találta, midőn a rablást fölfedezé?

— Igen.

— Semmit sem takarított össze, semmi nyomát sem találta a tolvajoknak? Semmi idegen jószág sem maradt itt? Ez néha megesik.

— Ezt a szőnyegről vettem föl, azonban nem igen hiszem, hogy a tolvajoké lett volna, — mondtá, s ezzel egy kis ezüst pecsétnyomót nyujtott át nekem, mely vágatató lovat ábrázolt; ennek egyik első lába le volt törve.

— Ez glacié-kesztyűs tolvajra mutat; persze hogy ez nem valami sok, jegyzém meg, mialatt

a pecsétnyomót mellényzsebembe dugtam, de még is lehetséges, hogy jó hasznát veszem. . . . Kegyed ma este eltávozott pár órára a palotából; szabad tudnom, hová?

— Egy ismerősöm légyottot adott nekem a burlingtoni arkádok alá.

— Egy ismerős? És asszony volt-e az vagy férfi?

— Ha ön egyáltalán tudni akarja, tehát — asszony volt.

— Igazán? nem igen hihetem. Vallja meg kegyed, hogy férfi volt.

A komorna elvörösödött, de nem válaszolt.

— Ah, most már tudom, hányadán vagyok, — jegyzém meg, — S eljött-e az a férfi a légyottra?

— Nem.

— Azt elhiszem! Legyen szives azon férfi külsejét leírni.

— Ő magas, oly magas mint ön, arcszíne barna, haja fekete és göndör, szeme pedig szürke.

— Öltözte?

— Igen elegáns. Fekete frakja és ugyanoly színű nadrágja, fehér mellénye, fekete selyem nyakraválója, gyémánt melltűje s arany órája van. Ő tökéletes gentleman, annyit mondhatok.

— Kegyed valószínűleg jól ismeri őt?

— Még nem rég ismerem.

— Tán udvarlója?

E kérdésre nem jött válasz.

— Kegyed természetesen ismeri nevét és foglalkozását?

— Azt mondtá, hogy ő R^s lord futárja.

— Hogyan ismerkedett meg vele?

— Sajátságosan. A St.-James-parkban járván, leültem pihenni egy padra, s nézgettem a tó kácsáit; ekkor ő mellém ült s beszédbe bocsátkozott velem.

— Ily gentlemanszerű férfi gyöngédsége persze hízelt önnek s kegyed beleegyezett a kitéüzött légyottra.

— Akkor még nem.

— De hát hogyan találkozott vele ismét?

— Ezután nemsokára egy este ki kellvén menem a palotából, ő várakozott rám az előtt.

— Gondoltam. Kegyed azt mondtá, hogy neve. . .

— Ratisbon.

— Ratisbon! Nagyon különös név. Nincs kegyednek rá gyanúja, hogy miért nem jelent meg a kitéüzött légyottra?

— Nincs. Önnek talán van?

— Igen. Azt hiszem, ha kegyed itthon marad, az esetben őt itt találhatta volna.

országban divatozik; Anglia súlyosabb fegyenceit Ausztráliába küldi, hol Botanikaiban fegyvergyártatot alapított. Franciaország deportáltjait a gyilkos éghajlata Cayennebe, Spanyolország a Canári-szigetekre és Fernando-Poba; Oroszország Szibíria bányáiba küldi, csak hogy — fájdalom — e három utóbbi állam közönséges bűntevők helyett leggyöngyös politikai mozgalmakban való résztvevőért legnemesebb polgáiraival tömi tele ezen fegyvergyármatokat. Francia törvények szerint a deportáltatás egyszersmind polgári halállal jár, mert a száműzött elveszti birtoklását s minden polgári jogát s elítélte után minden vagyona s joga birtokába azonnal örököséi lépnek belé. (Szerk.)

— Nem értem önt. Soha sem szoktam gentlemaneket úrnöm szállására magamhoz hívni.

— Azt tudom; de hát hivatlanul jött ide.

— Ah! látom mire céloz ön. Ön azt hiszi hogy Ratisbon úr itt volt s ő lopta meg a hercegnőt. Lehetetlen!

— Találkoztam én még lehetetlenebb dolgokkal is. Tudja kegyed, hol lakik ez a Ratisbon?

— Nem.

— Mikorra várja őt ismét?

— Nem tudom. Valószínűleg irni fog nekem e miatt.

— Kegyed két egész órán át várakozott az arkádok alatt?

— Addig vártam ott, míg csak minden boltot be nem zártak, akkor aztán az oszlopos csarnok alól elmentem s azon kívül várakoztam egészen 10 óráig.

— S őszintén mondott el kegyed nekem mindent, a mit erről a rablásról s arról a Ratisbonról tud?

— Igen.

Minthogy e párbeszédéből meggyőződtem, hogy a komorna nem értett egyet ezen tolvajságban, azért távoztam. Azon egyének, kikre e bűntényben gyanakodtam, visszatért deportáltak voltak, névszerint *Smithers* és *Ribstok*. Őket a rendőrbiztosok közül kivülem és Tilney nevű segédemen kívül senki sem ismerte; de fájdalom! a gazemberek is ismertek minket, nagy elővigyázatra volt tehát szükség, ha hogy a tolvajságot rájuk akartuk bizonyítani. Eddig még csak gyanum volt; de bizonyítékom is volt; hogy tehát M^w lordnak adott szavamat beválthassam, biztos vezérfonalat kellett keresnem.

Ismeretes az a közmondás, hogy tolvajt tolvajjal kell megfogatni, ezen elv szerint intézkedtem tehát azonnal.

Nem messzire az úgynevezett Queensbench-börtöntől van egy kocsa, melyben mindenféle fajú tolvaj szokott összegyülekezni. E tanyát reggel meglátogattam s három férfira akadtam ott, kikben engedelemmel visszatért deportáltakra ismertem. Intettem nekik, hogy kövessenek külön szobába, s ők felve és reszkette engedelmeskedtek, mert azt hívék, hogy el akarom fogni.

— Nem titeket akarlak bántani, mondám, miután magam mögött elzároltam az ajtót. De szivességemért szolgálatotokra várok. Melyitek ismeri *Smitherst* és *Ribstokot*, nevezetesen az elsőt?

— Én, uram.

— Meg én.

— Én is.

— Jól van; mennyi ideje, hogy láttad őt? kérdém az elsőtől.

— Körülbelül egy éve.

— És te?

— Valami hat hónapja.

— Hát te?

— A múlt héten. Holbornban találkoztam vele, hol egy korsó sert fizetett nekem.

— Volt valaki vele?

— Sonki.

— Hogyan volt öltözve?

— Mint valami gentleman: fekete fraks s nad-ság, fehér mellény, selyem nyakkendő. . .

— Voltak ékszerai?

— Igen, gyémánt melltűje, arany órája s nehéz lánc; feleségem velem volt, s emlékszem rá, mennyire bámulta *Smithers* szép pecsétnyomóját, egy száguldó lovat, melynek egyik első lába le van törve. Enlékül kérte tőle, de nem kapta meg.

— Hol van a feleséged?

— Giltspur-Street Compterben, (börtön); most kegyed otthon fogja őt találni, s bizonyára józanon.

— Szükségem van *Smithers* és *Ribstok*ra s kézre kell őket keritenem, de feltűnés nélkül szeretném ezt tenni. Ha kezemre dolgoztok, mind egyitek néhány aranyat kap tőlem.

— Oh úram, ön tudja, hogy mi mindent szivesen megteszünk, a mi helyes.

— Csak azt kívánom tőletek, hogy ha megint találkoztok vele, kössetek beléje és verekedjétek úgy, hogy a rendőrségnek be kelljen avatkoznia. Ezért nem igen sokáig lesztek becsukva, s ha kijöttök, mindgyitök megkapja tőlem aranyait.

— S hát még a jó tréfa! De ugy-e nem lesz valami nagy baja?

— Azt még nem tudom.

Másnap meglátogattam az asszonyságot a Giltspur-Street-Compterbe s a foglár szobájába idéztettem őt. Minden himezés nélkül így szólítottam meg.

— Miért ül kegyed?

— Verekedés miatt. Alkalmasint részeg voltam.

— Jól van. Ha megteszi, a mit óhajtok, kieszközlöm szabadonbocsátását.

— Szóljon ön.

—Kegyed ismeri *Smitherst*? Mióta nem látta őt?

— Múlt héten voltam vele Holbornban.

— Hogy volt öltözve? . . . feleicomázva?

— Igen szép órája és láncja volt. Kértem őt, hogy pecsétnyomói egyikét adja nekem, mely törőltábu vágató lovat ábrázol, de a zsugori ripők nem adta nekem.

— Megismerné azt a pecsétnyomót?

— Már azt hiszem!

— Így nézett-e ki? S ezzel megmutattam neki a hercegné öltöző szobájában talált pecsétnyomót.

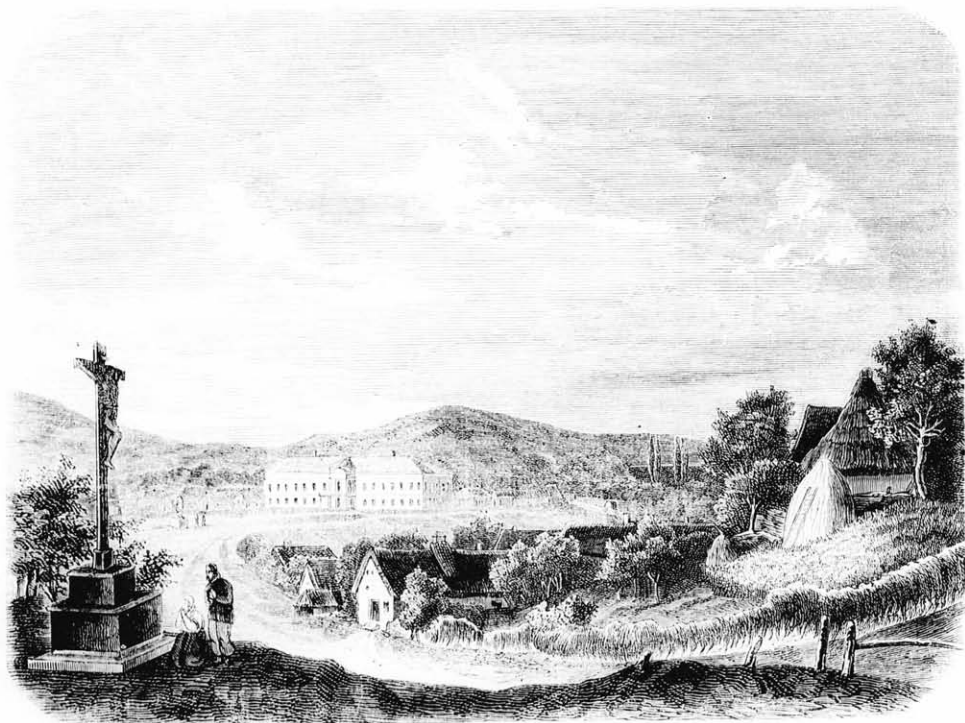
— Így nézett-e ki? Hisz ez az valósággal!

Megvallom, igen örvendtettem rajta, hogy ezen pecsétnyomó tulajdonosául már most Smithers bizonyíthatom be.

A rendőrségi börtönben tett ezen látogatásom után néhány napra jelentették, hogy egy derék vendéglőst, két férfi — kik reggelit rendeltek nála, — meglopta. Mialatt egy percre félrefordult, a gazfickók fölhasználták az alkalmat s pénzes

keim egyike föllelte; nyomban követte őt, mig-nem az a kensingtoni mezőn túl egy kis házba be nem tért.

Most hozzákészültünk az elfogáshoz. Éjjel segédeim közül négy embert elhelyeztem a ház körül. A meglepésnek hajnalban kellett megtörténnie, mert színről színre óhajtottuk a tolvajokat látni, nehogy valamelyikök kicsúszhasson kezeink közül. Reggeli két órakor azonban elővigyázattal nyílt meg a ház kapuja, egy nő körültekintett s aztán megint visszavonult. Ezután nemsokára Smithers és Ribstok jelent meg a kü-

Hegyalja képeken. VIII. Gr. ANDRÁSSY GYÖRGY MONOKI LAKA. (A „Tokaj-Hegyaljai Album“ után.)
(Szövege a 713. lapon.)

liőkjából 2500 frot zsebre raktak. A meglóptott által leirattam magamnak a tolvajokat s ebből azonnal Smithers és Ribstokra ismertem. Ez új büntény következtében mindenkinek meghagytam a két gazember tartózkodási helyét felfedezni, kik eddigelé sehol sem mutatkoztak nyilvánosan, s kik ennél fogva nem is kerültek a felvigyázásukra kirendelt örök szemé ügyébe.

De a hol a dög hever, onnan ninesenek megszire a hollók sem, mondja a közmondás. Smithers és Ribstok két nővel volt összekötöttségben, kiket feleségeiknek mondtak. E nők egyikét ügynök-

szőbön; ezek is körültekintének s aztán eltűntek a sötétségben, mielőtt embereim rájuk tehettek volna kezeiket. Egyik ügynököm „megálljt“ kiáltott rájuk, a gazemberek azonban pisztolyt fogtak rá, s agyonlövésssel fenyegették. A rendőr e miatt nem ijedt meg, hanem ő is lőfegyveréhez látott, azonban szerencsétlenségre oly sötét volt az éj, hogy a kópék eltűnhettek.

E vállalat nem sikerülvén, visszatértünk a házhoz, hová épen jókor érkezünk, mert egy szintén megszökni akaró nőszemélyt elfoghattunk. A karján tartott kosárban huszonnégy tolvajkul-

csot, ráspolyokat s más betörési szerszámot találtunk, ezenkívül három, még forró olvasztó tégelyt, forró beolvastott arannyal, meg különféle ékszermaradványokat, melyek valószínűleg a hercegnőnél történt betörés zsákmányának maradványai voltak.

Egy hónapra Smithersnek minden nyomát elvesztettem, míg végre váratlanul megtudtam, hogy Chelsea egyik zugutájában lakik. Három emberemnek azonnal parancsot adtam elfogására.

Utasításom szerint ezek egyenesen Smithers hálószobájának tartottak, itt kopogtattak az ajtón, de nem nyertek választ. Egyikök bekukucskált a kulcslyukon s látta, hogy Smithers éppen falon függő felöltőnye zsebébe nyúl. Egy pillanat alatt betörték az ajtót s megragadták a tolvajt, mielőtt az elővehette volna felöltőnye zsebében levő pisztolyait. Azon kérdésre, hogy mi szándéka volt fegyvereivel? azt válaszolta: hahogy ideje marad reá, a szobába először belépőt lelővi. A szoba átkutatásakor abban tömőntelen tolvajkules, betörő szerszám s nagy összeg pénz találatott. — Smithert a börtönbe vitték.

Erről jelentést tettem a moglopott vendéglősnek s felszólítottam, hogy jelenjék meg pincérével együtt a vizsgálati kihallgatáson. Ezek Smithersben nemcsak azon tolvajok egyikét ismerték föl, kik a kérdéses napon reggelit rendeltek maguknak, de egyszersmind a tolvajtól elvett pisztolyokban a vendéglős tulajdonát. Ily bizonyítékok után Smithers ellen nagyon rövid lön az eljárás. Újbold deportáltatásra ítélték.

Azokban hiányzott még Ribstok, ki következő módon került kezeim közé: Bizonyos özvegyasszony házában betörés s tolvajság történt; nemcsak minden ezüstneműjét, de jelentékeny összegre menő készpénzét is ellopták, melyet dolgozó asztalkája fiókjában tartott. Én a büntény helyiségét szorgosan átvizsgáltam, de erőszak nyomát sehol sem vettem észre. A tolvajoknak valószínűleg tolvajkules segítségével kellett bejutniok.

A háznál két nőcseléd volt, mindkettő tisztességes személy, kikre nem gyanakodhattam, mivel azonban a tolvajság éppen oly alkalmas pillanatban történt, (mert a dolgozóasztal fiókjában akkor csak kivételesen hevert azon nagyobb összeg), azért meggyőződéses vala, hogy a tolvaj, vagy tolvajok, összeköttetésben valának valamely házzal. E föltevésemnél fogva elővettem a nőcselédeket s tudakolni kezdém tőlük, hogy az utóbbi időben kik voltak e házba bejáratosak?

— Csak egy öreg napszámosnő, — volt a fe-

lelet. Megtudakoltam ennek lakását, s azonnal elmentem hozzá.

— Kegyed már valószínűleg hallotta, hogy Morton asszonyság házába betörték? — jegyzém meg.

— Ah én Jézuskám, lehetséges az! S ugyan mit loptak?

— Ezüstneműt, pénzt sat.

— Én teremtem és megváltóm, ki hitte volna ezt! Oly jó, oly barátságos az az asszonyság! De igazán ön is jó, hogy meglátogatott s tudatja ezt velem.

— Azt hiszem, hogy kegyed többet is tud erről a dologról. Én rendőrhivatalnok vagyok, s azért jöttem, hogy börtönbe kísértessem kegyedet.

Az öreg asszony e szóra felugrott, felém jött, térdre borult előttem, s kért, hogy bocsássak meg neki, s ő kész lesz mindent elmondani.

A szoba meglehetősen sötét volt, s az öreg asszony annak legsötétebb szögletében ült. Midőn most az ablakhoz közel világosan láttam őt, azon személyre ismertem benne, két évek előtt gyanú miatt fogattam el, hogy t. i. részt vett azon rablásban, mely azon házban történt, hol ő szakácsnői minőségben volt alkalmazva. A szakácsné rövid fogság után kiszabadult.

— Látom, hogyan áll a dolog, — mondtam. — Kegyed javalta ezen betörést s Ribstok vitte végbe.

— Ha megbocsát ön, mindent elmondok.

— Beszéljen tehát.

— Midőn tegnap este kemény napi munka után az Oxford-utca végig haza felé tartottam, a He cegné-színház elé jutottam, hol éppen hemzsegett a nép. Itt aztán találkoznom kellett régi ismerősömmel, Ribstokkal, kit két événél több hogy nem láttam, — azt hiszem uram, tudja, hogy miért nem. Természetes, hogy megittunk egy-két pohárkát együtt. Kérdezte: hogyan megy dolgom s én elmondtam, hogy napszámban dolgozom. Ő most fejébe vette, hogy Morton asszonyt meg fogja lopni.

— Tudja kegyed, hol találhatni meg Ribstokot?

— Lisson Grov-utcában, a 14-ik szám alatt.

— Tegye föl kalapját s jöjjön velem.

Azt nem mondtam neki, hogy fogságba akarom őt kísérteni, mert különben sok dolgot adott volna; e helyett azon ürügy alatt vezettem őt a rendőrségi állomásra, hogy majd segíteni fog nekem Ribstokot fölkeresni. Így juttattam őt lakat alá, mielőtt meglepetéséből magához térhetett volna.

Ezután elmentem az öreg asszony által megjelölt házba, s a Ribstok által lakott szobában igen sok drága holmit leltem, számos betörés zsákmányát. Két segéddel vártam reá, de ő csak a legközebbi éjjel tért haza, s pedig új zsákmánnyal. Kelepéembe kerülvén, elítéltetett s pedig ezúttal életfogytiglan tartó deportáltóra.

Igy tehát megtartottam a lordnak adott szava-

mat; elbeszélésemnek tanulsága pedig legyen a következő, először: hogy veszélyes habár előkelő külsejű ismeretlenekkel szövetkezni; másodsor: hogy nem házi cselédekkel nem jó a ház titkait megismertetni, s harmadsor: hogy semmi körülményt sem kell csekélynek tartani, ha tolvaj kézrekerítéséről forog a szó.

A Hegyalja.

(Folytatás.)

Golop igénytelen kis falu, lakosai magyarok, s nagyobbára reformátusok; a csekély számú római katolikusok a szomszéd monoki egyházhoz tartoznak, mely Golop tözsomszedságában, alig egy fél órányira délnyugatra fekszik, s legnagyobb nevezetességét:

VIII. „Gróf Andrássy György monoki laka“

képezi, melyet a 741. lapon mellékelt sikerült tájképünk a kies fekvésű falu egy részével híven tüntet elő.

Monok magyar falu Szereneshez 1 órányira északra, egy lankás vulkáni dombozat széles völgyében fekszik a tiszai alsík fölött tetemes magasságban, 2727 lakossal, kik többféle vallást követnek; legszámosabban vannak a római katolikusok, azután a reformátusok, csekély számmal a görög egyesültek és evangélikusok, nemkülönben zsidók is. A helységet diszítik a katolikus és református anyaegyházak, s az izraeliták zsinagógája.

Első osztályú szántóföldje 3439 holdat számlál, és kellő míveléssel mindennemű gabonát bőven megterem; rétjei kövérek és jó szénát adnak; derék szőlőhegye, s szép tölgyes erdeje van.

Hajdan a híres Monoky-család birta Monokot, kik Kézay Simon szerint *Radván* és *Bogáth* cseh származású nemesektől eredtek. Ezek utódja Lukács és Pousa tostvérek (de genera Bogáth-Radván) megosztottak birtokaikon, s Szirmay állítása szerint, a Buttykay család levéltárában meglevő 1247-ik évbéli osztálylevélből látható, hogy ezen Pousa 1260 körül két fiat hagyott hátra, kiknek egyikétől a Póssaiak, a másikatól pedig a Monokiak származtak. Ezen Monokiak közül nevezetesebb egyéniségek voltak: 1369-ben Simon, királyi tárnokmester, neje Csicseri Erzsébet volt. 1571-ben Mihály török fogságba került, — 1593-ban István füleki kapitány volt. 1625-ben Miklós bárói rangra emeltetett, kinek neje Csetneky Anna volt, és leányuk Anna, báró

Andrássy Mátyás neje lett, kitől Monok jelenlegi birtokosai származtak.

1652-ben a törökök birták Monokot, — 1730-ban pedig a gróf Nyáryak és Szentmiklóssy nemesok zálogban birták.

Az Andrássyaknak itt két kastélyuk is van, melyek közül a képtünkön látható egyemeletes tágas és oszlopos erkélyvel ellátott díszes kastély Andrássy György gróf, a volt országbíró tulajdona, és ez sokkal jelesebb és szebb a másiknál. Egy igen szép és nagy angol kert kellemes sétányokkal és jeles vízművekkel tartozik ehhez.

Most áttérünk a Hegyalja másik oldalára, mely Tokajtól északra felé a Bodrog jobb partján egész Sátoralja-Ujhelyig húzódik, és az előbbinél jóval hosszabb.

A mint ezen a vonalon Tokajból kiindulunk, már a tokaji hegy megkerülésekor egy igen kedves tájképpel találkozunk, mely — különösen ha magasabb pontról szemléljük — szépségével mindenkit meglep. — Az előttünk elterülő erdősséggel tarkázott termékeny síkságon a Bodrog vize többszörös kanyarulattal folydogál lefelé, melynek jobb partján a középtérben, jókora domb-ra épülve:

IX. Bodrog-Keresztúr

mezővárost látjuk meglehetősen terjedelemben elszórt házai s templomaival festőileg kiemelkedni, melynek hátterét a kitünő bortermő vidék, egész hegyi panorámája képezi; míg az előtért a tokaji hegy visszakadósos északi lejtője zárja be, honnan az ide mellékelt sikerült képünk felvéve van.

B.-Keresztúr mezőváros Tokajtól északra csak egy kis órányira fekszik, mintegy 1400 különböző vallásfelekezetű lakossággal. Van itt római kath., görög-kath. és református anyaszentegyház, zsinagóga, több nemes udvar, vendégfogadó, posta, vízimalom, stb.

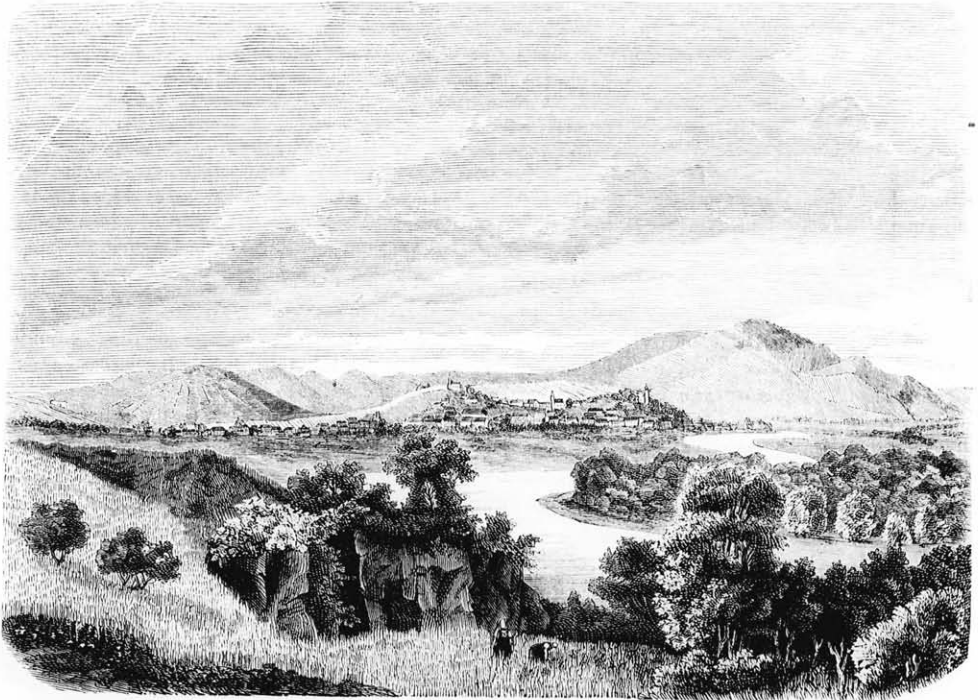
Tokajjal egyenlő szabadalmait II-ik Rudolf

császártól nyerte, melyeket 1610-ben II. ik Mátyás király is megerősített. Hogy hajdan nevezetesebb város lehetett, mutatja az, hogy pallosjoggal is bírt, de ma már nem él vele; és hogy a 16. és 17-ik században itt könyvnyomda is létezett, miről tanuskodnak az itt nyomtatott következő munkák, melyek címeit Szirmay ekkép idézi: „Majestatis Hungaricæ Aquila, a Christophoro Lakner edita, typis excusa Bodrogkereszturini, apud Emericum Farkas anno 1617“ — és „Summája azoknak az artikulosoknak stb. Bodrogkereszturini, typis Joannis Manlii anno 1598.“

Régibb történeteiről Szirmaynál következőket

templom a reformátusoktól visszavétetett a katolikusok szolgálatára. — Később a várost gróf Aspermont nyerte nagyanyja Rákóczi J. utáni örökösödés folytán, azután gróf Erdődy György lett birtokosa. A várostól jó távolságra eső szőlőhegyeinek nevezetesebb pontjai: Csókamál, Sajgkő, Kakas, Kővágó, Messzelátó, Ujhegy és Henye. II-ik Katalin orosz cárnő idejétől kezdve egész 1800-ig egy orosz katonacsapat tanyáztott itt, s az udvar számára való borokat vásárolta össze.

Bodrog-Keresztúrt elhagyva, $\frac{1}{4}$ órányira találjuk az országútban f. kvő *Kisfalud* helységeit, és

A Hegyalja képekben. IX. BODROG-KERESZTÚR. (A „Tokaj Hegyaljai Album“ után.)

találunk feljegyezve: 1408-ban a híres Gara törzssel azonos Keresztúry család birtoka volt, mely család egyik tagja: Garay Ferenc, e megye táblabírája 1637-ben még életben volt, s Bodrogkeresztúron nemesi kuriája volt, és ez még mai napig is Garay udvarnak nevezetik.

1603-ban Rudolf császártól Rákóczi Zsigmondnak engedtetett át; 1606-ban pedig a bécsi egyesség értelmében Bocskay István nyerte, ki azt a Tokaji várhoz csatolta.

1647. III-ik Ferdinánd király által Rákóczi Györgynek engedtetett át, — 1711-ben a királyi kamara birtokába jutott; 1714-ben a plebánia-

dább *Szegli* és *Lough* pusztákat egy házamban, melyeknek népessége összevéve 983 lelket számlál, határaik 4881 hold, többnyire erdő, és 420 hold szőlei egy magányosan álló hegysoron vannak, s ezek közt különösen kiemelendő a kúpidómú várhegy, melynek tetején a régi Szegli várnak romjai most is láthatók. Hajdan a jezsuiták birták; de mostani birtokosa a kegyes alapítványi kincstár; azonban még számos uraság bír itt szép és nagy szőlőket.

(Folytatása következik.)

Zombory Gusztáv.

A trónvesztett spanyol királyné és környezeté. (Szévege 746. lapon.)

A királyi éj.

Izabella. A trónörökös.

A legfiatalabb lány.
A hercegnök.

Marfori.

Pater Claret.

A trónvesztett spanyol királynő és családja.

A legújabb korban divattá vált oly jellemeket védeni, zépipíteni, melyeket a történetírás vagy a közvélemény elítélt. Így akadtak védői Aspáziának, Nérónak, Calligulának s Pompadour asszonynak, s így Izabellának is egy német íróban, mi korunk bizonyos osztályának erkölcsi érzelmeire nem vet épen fényt, mert bárha a bűnre vonatkozólag akadhatnak is enyhítő körülmények, egy egész életpálya egymásra halmozódó bűneit misem montheti.

Izabella német ügyvéde, Mels, ez erkölestelen asszonyt hiányos neveltetésével menti. Nem kagására indító védelem ez oly asszonynál, ki a trón zsámolyán született, s ki lolkére vevé három évtizeden át milliók sorsa fölött intézkedni? De halljuk német írónkat, hogyan szól Izabelláról.

Bourbon Izabella — úgymond — hogy úgy fejezzük ki magunkat, semmi neveltetésben sem részesült, s bárha most harminyolc éves, mégis mindig gyermek maradt, miről tanúskodhatik minisztereinek hosszú sora Esparterótól Gonzales Bravoig és szeretőinek hosszú sora, Serranótól Marforiig, — hanem persze olyan gyermek, ki ezer számra irt alá halálos ítéleteket, s ki a házastársi hűséget sohasem tartotta meg. Hogy a természet Izabellába, VII. Ferdinánd király leányába — kit a költő számarfejű, tigrisszívű királynak nevez — semmi nemesebb ösztönt nem oltott, az természetes. Tudjuk, hogy öt három éves korában kiáltották ki királynévá, s hogy kiskorúsága idején helyettes uralkodó anyja volt, s hogy ez anya legkevesebb gyöngédséggel sem viseltetett iránta. A gyermek szigorú szertartások közt nevedekék, nem tanult semmit, templomba háromszor vezették napjában, s valószínű, hogy oda való útjában a népnek anyja ellon szórt átkozódásait kellett hallania, míg másrésről a titkolózni nem tudó szobalányok elmondták neki, hogy anyjának még más gyermekei is vannak, bizonyos Munnor Ferdinánd nevű testtörtől. Ezek voltak gyermekora első benyomásai.

Izabella 1843. nov. 8-dikán let nagykorúvá, s maga német ügyvédje így kiált fel: legyen szabad az Izabella nagykorúságát követett évekről hallgatnunk; borzad a toll az ekkor történt dolgokat — egész művelt Európában hihetleneket — leírni. A királynő anyja, ki Espartero megbuktatása után visszatért Spanyolországba, s régi szeretőjével összekelt, maga segítette elő Izabella fájtalan kicsapongásait, hogy ennek — szeretői-

vel levén dolga, — ne jöjjön kedve az országlás ügyeibe avatkozni.

Botrányos házi élete részleteit nem fogjuk elmondani, mert tollunk alatt pirulnia kellene a papírnak, mindazáltal egyéniségére vonatkozólag ide ígatunk néhány sort, melyet még uralkodása idejéből irt róla a madridi udvar egyik látogatója:

Izabella arca kerek, vonásai túlerősek, orra hűsös, szemei kicsik és kék, haja gesztenyeszín, arcszíne kirívó. Szerencséjére nem öröklé atyjának kivételes orrát, melyről az a „Narigon“ (orrmányos) melléknevet kapta; de szerencsétlenségére nem öröklé anyjának báját sem. Egyikhez sem hasonlít, s általában nem is spanyol típus. Arcán nincs kifejezve értelmiség; hangja erős, rekedtes, úgyszólván férfias; mozgásában, modorában semmi előkelő finomság. — XVI. Lajos kitűnő lakatos volt, IV. Károly ügyes asztalos, Christina izléssel festett s pompásan himzett; de Izabella sem a kézimunkára, sem a művészetre és irodalomra nem bír hajlammal.

Gazdagon öltözik, de minden magasb elegancia nélkül. Anyja egykor egy színnek adott nevet: a Krisztina-kéknek; de oly kelme, szín- vagy pipere-tárgy nem létezik, melyet a spanyolok Izabella után neveztek volna el.

A királynő életmódja igen kényelmes volt, s egészségtelen. Nagyon sokáig alszik, d. u. egy óraker reggeliz, még pedig túlbőven, s 4 óraker néha misére ment, hol gyakran sokáig várták alázatos hívei. Este föld sétát tett a „Retiro“ zárt helyen, nagy ritkán a madridi sétányok szebb pontjain. Szombaton az atochai bazilikát látogatta meg, s valahányszor elhagyta palotáját, mindig nagy feltűnéssel tette, hal lovas diszkocsin, lovasok kíséretében, négy vagy öt, öszvérektől vont hintóval, minőket a római bibornokok használnak. Este a királynő visszatért palotájába, s ismét bőven evett. Néha elment a királyi operába, s noha az alig egy pisztolylövésnyire esik a palotától: a lovaskisérlet, szörnyű nagy kecsi, öszvérek, az udvari szolgák hűsszínű harisnyákkal s rengetek kalappokkal (minők ma már csak a pápai lovászok fején láthatók) nem maradhattak el. Színház után a királynő visszavonult, majd a minsztertanácsban elökölt vagy összegyűjté titkos kamarilláját, hol a bizalmas csevegésnek egész gyönyörrel engedte át magát.

Ha a papok sorsa, kiknek a misével oly sokáig

kelle felénk hódolattal várniok a királynőre, nem igen vala irigylésre méltó: még kevésbé irigyelhető ama hivatalnokok és méltóságok szerencséje, kiknek — spanyol udvari szokás szerint — egy éven többször kelle megjelenniök a királynő kezesökölására.

Valamely fiatal szép nőnek gyöngéd, finom idomos kezét bizonyára minden férfi örömet esköljö meg; de ha a kéz duzzadt, idomtalan, vörös, repedezett bőrű: akkor a kezesök n m valami nagy öröm. Izabella királynő egy betegségtől, melyben szenved, kapta a kéz bőr ez apró repedéseit.

Különös véletlen! a paui várkastélyban kellett találnia menedéket a trónon ült Bourbonok utolsójának, azon kastélyban, hol navarrai Henrik, a Bourbonok házának alapítója született. Azon napoleoni sarjnál kellett menedéket keresnie, ki a Bourbon-ház legelkeserültebb ellensége, s kit ő mindannyiszor kikerült, ha találkozniök kellett volna.

A mi férjét, Ferencet illeti, ez is hűségesen megmaradt oldala mellett; Ferenc Izabellánál egy évvel idősebb, s nagyon sok afféle elhetetlenség van benne, milyen volt Bourbon Ferenc detronizált nápolyi királyban, felséges királynéknk hőselkü testvérének méltatlan férjében. Izabella férjét arcáról szép férfinak lehetne mondani, ha csak legkisebb szikráját is lehetne benne észrevenni a férfiaságnak. Reggeltől estig dohányzik, cernavékonyságú hangján mindenkinek kellemest igyek-

szik mondani, neje s annak gyermekei iránt barátságos, s a világ legáhitatosabb embereinek egyike, ezenkívül — semmi! E királyi férj majdnem sohasem olvas, s hasonlóan nem is ír, lóra pedig csak épen akkor ül, ha el nem kerülheti. Egyetlen szenvedélye van: horoggal halászni! Tudományos neveltetést nyert, sokat tanult és mindent — elfelejtett.

Izabella legidősb leánya, Girgenti grófné, csak néhány napig volt Pauban, s aztán csak a fiatalabb gyermekek maradtak ott.

De már most ideje képünkön az egyes alakokkal is megismertetnünk az olvasót. Kezljük balról, hol a háttérben a két föltett kalapos egyén Belesta tábornok és Roncali örgróf, a harmadik pedig Alcanices marquis, kik a királynőt száműzetésébe is elkísérték. Balra az egyházi öltönyben levő férfi Izabella hirhedt gyóntatóatyja: Claret püspök, a kiről szóló aljas híreket itt azért nem ismétljük, mert tiszteljük azon rendet, melynek ez ember méltatlan tagja; mellette az a kiborotvált állú, Claret testileki barátja: Marfori főudvarmester, Izabella királyné nyilvános kedveso, s a mellett támaszkodik az asztalra s neje karszékre a királyi férj, assisi Ferenc. Izabella az előtérben ül, mellette tizenegy éves fia Alfons, az úgynevezett aszturiai herceg s trónvesztett trónörökös. A padlat szőnyegén Donna Pilar és Donna Paz 6 és 7 éves királyi hercegnőcskék játszanak, a legfiatalabb Bourbon-csemete pedig a háttérben, dajka karjain látható.

Helyreigazitások az Acsán talált római emlékkövet illetőleg.

A „*Hazánk és Külföld*“ 46. számában örömmel pillanték meg egy ismerős sirkövet, melyet nt. *Széles Lajos* dobozi ref. lelkész úr leírni sziveskedett. A rajz ellen alig lehet kifogás, de a sírírás és főleg ennek magyarázata annyira nem ütik meg a mértéket, hogy ezeket szó nélkül nem hagyhatom, leginkább azért, nehogy a hiba, mivel nyomtatva van, és egy tisztelt paptól ered, szentírássá váljék, és talán még külföldi lapokba is átszivárogván, archeologiai kisdodkorúságunkról tanúságot tegyen. *)

Szeptember 9-én levelet kaptam *Acsáról Ulrich* úrtól, ki velem egy sirkő rajzát és annak felírását közleni sziveskedett. Mivel azonban a régi felírás-

sok olvasása egyáta'án, a rómaiaké pedig különösen sok nehézséggel jár, oly annyira, hogy némely kétséges betű miatt *Mommsen* is Berlinből hozzánk lorándúl, mindjárt saját olvasásomat le-velemhoz kapcsolván, kértem közlő urat, hogy a kétes helyeket számomra újra másolni sziveskedjék.

E közben ő fenségéhez: *József* főherceghez volt szerencsénk, kit hajdan nem ugyan a régészetben, de a természettudományokban oktattam; a fenség urnak azonban figyelme a tudományok akár-melyik ágára terjedvén, hogy nekem néha örömet csináljon, az archeologiai tárgyakat is vevő kegyes pártolása alá. S így történt, hogy *Alesuthra* egyikét napra kirándulván, a főherceg még okt. 25-én, azonnal, hogy az ebédet elvégzök, először a hely színére, hol a kő találtatott, majd *Hedrich János* házához vitt, hová jöttünk hallatára majdnem az egész község összegyűlt.

*) Megvallom, nem szívesen teszem ezen megjegyzést; de mikor saját honfaink sába rántanak le bennünket, és külföldről haza térvén, azonnal azt gondolják, hogy itten csupán csak elmaradozott hívelejtű charlatánokkal van dolguk, kötelesség a hibát helyreigazítanunk, hogy saját becsületünket megmentsük. *R. F.*

megfelelni; ép ezért nem leend talán fölösleges, hogy e tárgyról, mely egyebet mellőzve, mindennapiságánál fogva is érdekes, egy keveset csevegjünk.

Midőn egész gondtalanul rántunk egyet a kezünkben tartott fadarabkával, mely dörzsölésünk folytán pattogva lánggra kap, aligha fogtuk fel annak becsét; a kincs mihelyst nagy bőségben jő elő, elveszti értékét; logszükségesebb ércünk a vas, — s mégis többet ér ritkasága által az arany. A gyufa megszokás, olesósága — stb. folytán olyanná vált előttünk, mintha nem is a tudomány, de a természet ajándoka volna. Csak akkor tűnik föl előttünk drága kincs gyanánt, ha bele képzeljük magunkat apáink helyzetébe, kik Petőfi élénk leírása szerint voltak kénytelenek eljárni, valahányszor tüzet szítani akartak.

Mi boldogok, élet szükségletünk egyik főköllékéhez, a tüzhöz, ily könnyen juthatván, ismerjük meg legalább közelebről ajándokunkat!

A gyufa egy vegytani úton előállított szer, melynek fő — leglényegesebb alkotását a *vilany* képezi.

Vilany — görögösen *phosphor*, vegytani jele „P“ = 31. O. Nevét, ugy az eredeti, mint a magyar nyelven elég jellemzően viseli; görög neve ugyanis „φωσ“ (világosság) és φέρωσ-tól (hordó, viselő) ered, mely elnevezés a körlégbeni sajátosságos világító gőzétől származik. A vilany egyike

a vegytani elemeknek, s mint ilyen, a természetben egy helyen öszvegyűjtve, nagyobb mennyiségben nem fordul elő, miként p. o. a kén; hanem kis mennyiségben részint az ásványországban (apatit, wavellit, türkis, lazulith stb. és különféle ércekben — hazánkban is), részint a növényország egyes fajainál, melyek a földből veszik azt magukhoz.

Ha azonban csak e helyekről kellene szorúnkot nyerni, úgy az fölötte drága lenne.

A jó anyatermészet az egyes természet-országokat úgy alkotá, hogy azok átvehessék egymástól szükségleteiket, — jóllehet csak kölesön-fejében. Ez az ugynevezett *anyagcsere*. A vilany tulajdonképeni fészke a föld gymra — az ásványország; a növény finom gyökéredényei útján föl szívja e vilany bizonyos mennyiségét; a növény, mint az állat tápanyagával, az általa tartalmazott *vilany* is átvetetik az állati organismusba, hol mint az állati csontok egyik főalkatrésze e célra fölhasználtatik. (A csont vilanyosavas és szénsavas mészből áll).

A vilany tehát az állati csontokban fordul elő legnagyobb mennyiségben, és valóban ezekből nyertetik is.

(Vége köv.)

Th. L.

Egy hét története.

(November 16.)

(VK.) E hét teli volt történettel. Képviselőház, „főrendi“ tábla, delegáció, szinpadok, egyletek, hangverseny-termek megannyi érdekes anyagot szolgáltatottak a heti krónisták tolla alá. Még az utcák is elővenebbek (t. i. a vásártól), mint máskor. A szalonok időnye szintén megnőtt, szóval a nagyvilági élet kikelete — mely úgy szólván az első hóval kezdődik — egész bokkrétástól termi virágait, elmaradhatlan tövis-eivel együtt.

A képviselőházban többi közt a költségvetést tárgyalják, s a száraz számok mögül gyakran a legérdekeseb eszmék kerülnek szőnyegre.

Ilyen volt az *egyetem* kérdése is. Klerikálisok aközszámra fogyaszták a tintát annak bizonyítására, hogy az ország egyetlen egyeteme tisztán katolikus intézet, mivelhogy főpapak (élükön Pázmányfal) alapíták. Mindamellott most, midőn a kormány ötvenezer forint évi segélyt kért az egyetem számára, irídtvány történt, (a végnapjait élő „Hírnök“ bizonyára szentül hiszi:

hogy ez is a „szabadkőmivesek“ munkája,) miként ez öszszegot csak úgy szavazzák meg, ha egyszermind kimondják, hogy az egyetem nem felekezatos, hanem *állami intézet*.

Képzeltető, hogy a „hegymögiség“ rögtön kinyújtá csápjait, egy kis tiltakozás végett. Ezek a csápok azonban ma már nem valami hatalmas fegyverek, s legfőlebb a esiga-szarvakhoz hasonlítanak: a mennyiben rögtön visszahúzódnak, mihelyt erősebb érintéssel találkoznak. Ez történt most is.

Hilibi Gál János és Paczolay jobboldali képviselőknak kedvük támadt kilépni, afféle elavult eszmék don Quichotte-jaigyanánt. Noha nem voltunk szorencésök látni, de képzeljük: mily kenetes arccal s ég felé forgó szemekkel fejtegeték, hogy az egyetem katolikus intézet, mivel vagyónának egy nagyrészt főpapak alapíták.

A korszollem mosolya lebegott a képviselők arcán, s felállt — Deák Ferenc, kimutatva, hogy

Mária Terézia királynő, mint az állam feje, ez intézetet nem egyes felekezettnek, hanem az ország ifjúságának alapítá, s már e királynő is kérdést intézett egy protestáns tanszék felállítására végett, nehogy a protestáns ifjak külföldre legyenek kénytelenek kivándorolni; a miből tisztán látható, hogy az egyetemet akkor sem tekinték, valamint most még kevésbé tekintheti valaki felekezeti intézetnek.

Minden párt összhangzó éljene közt ismerték el e szavak igazságát, s ki lőn mondva az elv, hogy az egyetem nem egy felekezet tulajdona, a mit pedig ép most igyekszik egy sovány kis rüpirat (valami középkori odú elkésett fecskéje) kézzel-lábbal bizonyítani.

A „hagyományosság“ kilépett a felsőházban is — képzelhetőleg kissé impozántabbul, de semmivel sem több szerencsével.

A „szent szék“ -nek egy időre megtúrt bírósága lévén szóban: gr. Cziráky János — páthózsza, mint szokta, — mondá ki, hogy nem ismerne el oly törvényt, mely az egyházat megfosztaná a válópörökben való bíráskodástól. A primás pedig egész nagylelkűséggel óhajtá, hogy még a protestánsokat és izraelitákat is „szent székkel“ kellene megajándékozni.

S eszünkbe jutott Euripides „Medea“-ja, ki Jason özvegyének fényes köntöst s csillogó koronát küldött, oly ajándékot, melyben a szegény könnyen hívő asszony hamuvá égett. A görögök trójai lova óta azonban megszokták az emberek nézni az ajándékot, bármily impozáns legyen is, mert sok csillogó ajándék alatt rejlik komoly veszély.

Megforgatták tehát a primás ajánlatát is, s három protestáns főispán megköszöntö szépen és nem fogadta el. Semmi kedvük sem volt jámbor óhajtásban fejezni ki oly elvet, mely éppen nem a mai világba való. S a „hagyomány“ csápok itt is behúzódtak szépen.

Hasonló, mindig ki-kinyúló csápjai, még pedig kissé veszélyes csápjai vannak az úgy nevezett „nemzetiségi követeléseknek“ is.

Néhány nap előtt a nemzeti színház állami segélyezése fogott szőnyegen. Egy szerb képviselő nyomban felállt, s az új-vidéki szerb „nemzeti színház“ számára kért segélyt. A dolog annyira ment, hogy már Deák Ferenc is oda nyilatkozott: ki kell törülni a költségvetésből az egész színházi segélyrovatot, nehogy a más nemzetiségek igaztalanságot lássanak benne!

Szerencsére, a többség ezúttal nem osztozott-ünnepeelt vezérnek kívánatában, s ezt igen jól

tette! Hiszen, mire kapja a nemzeti színház az állami segélyt? Bizonyára nem a magyar drámára, mely — becsületére legyen mondva — nagyon jól meg tudna élni a maga tisztességes keresményéből; hanem kapja fényűzőbb testvére: a dalmű számára, melyet a szárazföld központjain mindenütt segélyeznek, s melyet minden nemzetiség fia és lánya egyformán élvezhet, legkiváltképnálunk, hol a szövegéből ép oly kevés jut a magyar embernek, mint a szerb vagy román atyafinak. A segély tehát sajátlag egy kozmopolitikus művészet ápolására jut, melyben senkisémet láthat nemzetiségi sérelmet.

A kért összeget tehát meg is szavazták, s most már annál nyugodtabban foglalkozhatunk színházunk legújabb érdekös újdonságával: *Szigligeti „Trónkövetelő“*-jével.

E dráma négyszáz arany jutalmat kapott a Karcsonyi-pályázaton, hol nem adják ki a díjat évenként, hanem csak akkor, midőn irodalmi becsü terméket találnak. A bírálók ilyennek ítélték a „Trónkövetelőt“, s ez a körülmény fölkelté a várakozást, s fölesigázta az igényeket.

A ki shakespearei mértékkel fogott e mű bírálatához: az keményen ítélt róla; de a ki — egy méltányosabb állásponttól — tekintetbe veszi a drámai költészet mai színvonalát, midőn Paris Feuillet „Montjoye“-ját s Bécs Weilen „Drahomirá“-ját tapsolja, az el fogja ismerni, hogy az akadémia bírálói nem ok nélkül koszorúzták meg e művet.

A szomorújáték hőse Borics, ki azt hiszi, hogy törvényes vér, a Kálmán fia, s joga van a magyar trónhoz. E hittől enged a pártos magyarok hívásának, elhagyva vezeklő anyját, ki őt gátolni akarja, s ifjú nejét, ki félti őt egy kun leánytól, egy Boricsot szerető s vele harcha menő amazontól. A haretéren azonban szemébe mondja az ország nádora, hogy ő törvénytelen vér, s pártosai hitvány emberek. Ez megrendíti a hős hitét, de hisz anyjában, a kit tán csak rágalmanak, s bosszúval, ingó hittal rohan a csatába, melyet elveszt. Ekkor haza tér, hogy anyjától meg tudja a valót. De anyja meghal, s csak neje — kinnek kezében van az anya vallomása — ámitja el szerelemből, mondván, hogy a haldoklónak végszava is az volt, mikép neki a trónhoz valóban törvényes joga van. E szóra a bosszúvágy lángol fel Boricsban. Ujra bemegy az országba, nem válogat többé az eszközökben, romlik, cinkosokkal cimborál, sőt — csakhogy trónra jusson — a kunokkal szövetekezik hazája megrontására. De szerelemföltétől gyötört neje átadja neki anyjá-

nak végiratát, melyből megtudja, hogy a trónhoz nincs joga, mert törvénytelen vér, s a mit eddig tett, az mind bűn és csalás volt. Megsemmisülve erkölcsi lényében, magára ingerli a kunokat, visszavonja nekik tett ígérését, kik aztán — mint esküszögöt — ledöfik.

Ez a mese váza. Igen érdekesen, sok értelemmel van kigondolva, de kevesebb költéssel kivive. Azok a bírálók, kik megtagadják tőle a tragikai alapot: feledik, hogy Hamlet szomorújátéka is ilyforma alapon épült. A kik pedig azt mondják: azért nem elég hatásos, mert végre is „a legitimitás drámája“, mely nem érdekli ma már a világot, azt feledik el, hogy az arisztokratikus dolyf még kevésbbé szól mai demokratikus érzelmeinkhez, s „Coriolan“ mégis érdekes, mivel alakja jól van festve. A színműben utóljára is minden a jellemrajztól függ, mert a jellemről foly a szenvedély, s a szenvedélyből a cselekvény. A „Trónkövetelő“ hiányosságát is főképp abban találhatjuk meg, hogy Borics nincs elég költői erővel rajzolva. Szigligeti jól kigondolta, de nem tudta a jellemfestés által megdöbbentő alakká tenni.

Mindamellott e műnek igen nagy érdemei vannak. Egymásra ható szenvedélyek indítják meg s képezik szövedékét, s a tragikai elem a mellék-

személyekben is érvényre jut. A mű menete elég gyors, egyes jelenései megragadók, a katasztrófában az érdeket tetőpontot ér, s általában az egész oly mű, mely mind a színpadnak, mind az irodalomnak dicsőre válik.

De — fájdalom — színpadunk ma már nem hálás a tragédiára. Csak egy-két erő van, melyre a komoly műzsa bibor-palástja illik; a többi csak magára erőszakolja. A szerzőn lendíteni épen nem tudnak. A szorgalom meg van, de az ihlet hiányzik, s nem csak a műzsa híz rövidet, hanem a szerző is.

De most jut eszünkbe, hogy a „Trónkövetelő“ miatt elvesztettük a tért, melyre még egy csomó történetet kellett volna jegyeznünk. Most már csak egy címsort adhatunk. Tehát itt vannak a delegátusok Bécsből; itt van Salvi is — egykor Hollósy Kornélia mestere s utóbb a bécsi dalszínház igazgatója, — ki két havi olasz idényt szeretne nyerni a nemzeti színpadon; itt van még Singer is, e bámulatos technikájú hegedűs, ki vasárnap másodsor bámultatá brilliáns játékát; s nemcsak Pest pezseg, hanem Buda is, hol a várpalotában a beköltözött udvar fénye csillog; lent pedig a népszínházban egyre-másra adják az ujdonságokat, többi közt a „Párbajt“ Hiadortól, ki — reméljük — nem esett el e „párbajában?“

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

F. Gy. (Történeli naptár.) November hó 19-én tétetett Fiume szabad tengeri kikötővárossá: 1625. — 20-án nyitattott meg a közönség használatára a pest-budai láncid: 1849. — 21-én szül. Frankenburg Adolf: 1812. — 22-én kötöttett Franciaország és Bolgium közt a kiszolgáltatási szerződés: 1834. — 23-án m. h. 5-ik László: 1457. — 24-én m. h. Kinizsy Pál: 1494. — 25-én 1-ső Ulászló és Erzsébet királyné találkozása Győrött: 1443.

— (Régi magyar községi pecsétek.) A magyar köriratú régi pecsétek ismertetését imo folytatjuk. Ez úttal Thaly Kálmánnak a történeli társulat folyóiratában közölt cikkét igtatjuk ide. Különös figyelmet érdemel Léva városának szép-metszetű, teljes épségben fennlevő s maig használt pecsétje, mely régi korához (1604) mérve, metszésének élessége, szabatossága s izlésteljes alakja által tűnik ki; kivált a közepén látható oroszán szép dombormetszete dicsérendő. Felirata: N: LEVA. VARASANAK PECSÉTI ANNO 1604. — Megjegyzendő, hogy az N itt nem „nemes,“ hanem „Nagy“-Lévát jelent, miu-

tán Léva városa Nagy- és Kis-Lévából olvadt össze, melyek hajdan külön községet képeztek. A körded pecsét középterén koronásfejű, kiöltött nyelvű, hármas farkú, sörényes oroszán áll, jobbájában csatacsillagot rongtve, s baljával az előtte álló három galy középsőjéhez nyúlva, — mint az itt közlött, az eredetnél valamivel kisebb hasonmás mutatja. — Anyaga a pecsétnyomónak vas, yele is vasból van, nyomó lapjára mindaz-

által sárgaréz-lemez forrasztatott, s ebbe van a metszés vágva. — Másik rajzunk a Balogh Imre ismertette Kis-Kun-Szabadszállás városa pecsétét ábrázolja, melyre nézve a jelzett ismertetésre utaljuk olvasóinkat. — A bagonyai Jánoky-féle

levéltárban akadtunk még két magyar köriratú községi pecsétre a XVII. századból. Ezek *Kecs-kemét* és *Nagy-Kőrös* városáéi, mind a kettő ostyába nyomva. Kecs-keméti hármas szegélyzetű, köralakú pecsét, a lévainál néhány vonallal nagyobb teriméjű. Körirata: KECSKEMÉTI: VAROS: PECSÉTI: 1866. A pecsét terén alúl-ról és két oldalt két pálmagalytól környezett paizs látható, fölötte három egymás mellett álló csillaggal. A paizsban a város tulajdonképeni címere: lombot rágó szakállas és szarvas kecskésbak ágas-kodik. A levelet, melyen a jelen lenyomat fennmaradt a kecskeméti főbíró Szabó Bálint és tanácsa írták Kecs-keméten 1691. april 12-én ráhói Jánoky Zsigmondnak Selmece, Nyáregyháza, (vagy helyesebben Nyáry-Egyháza) pusztát illetőleg. A nagy-kőrösi pecsét egy szintén Jánoky Zsigmondnak, hasonlóan az ő, vagyis inkább neje Bartakovics Kata, nyáregyházi birtokrésze ügyében írt levelén — látható. Írták ezt „Hadas Mihály kőrösi bíró és tanácsa“ Kőrösön, 1691. april 13-án. E pecsét is kerék, s a kecskemétihez hasonló nagyságú, de kopottabbnak, vagy nem oly mélyen vésettnek látszik. Körirata, a mennyiben a rozsz lenyomatról kivehető — ez: KÖRÖS VÁROSA PECS . . I . . N . D . . . 7. — Közepén nyitott kerónájú s cifra szegélyzetű paizsban terébélyes, lombos fa áll, de bal fele jól ki nem vehető. Ohajtánánk jobb lenyomatot látni. — Kérdés: megvannak-e még ez utóbbi két pecsét nyomói Kecs-keméten és Kőrösön? Kérjük ennek velünk tudatására, s ha lehet, jobb lenyomat beküldésére ottani t. olvasóinkat. — A fentebbieken kívül még két magyar köriratú régi községi pecsét-lenyomatra akadtunk, u. m. a budai kamarai levéltárban, egy Rákóczi-archívumabeli 1706-i oklevélen. Ez oklevelet Rákóczi ecsedi uradalomhoz tartozott három szatmárvármegyeyoi, Aranyos-Medgyes környéki falu, u. m. Apa, Józsefháza és Górbod bírái és esküdtjei adják ki Apán, 1708. dec. 20-ikán. Két sárga viaszba nyomott, u. n. takart pecsét van rajta, de mindkettő igen elmosódott, rozsz lenyomatban, úgy hogy körirataik nagyító üveg segítségével sem olvashatók teljesen. Az egyik, lázsiás nagyságú, kerék pecsét: Apa helységé. Ennek mezején jobbról szántóvas, mellette egy őtágú fa, ismét e mellett balról egy cifra lombozatú bokorfa látható. Fölül a pecsét metszési éve: 1705; tehát kurucvilági. A köriratról csak ennyi vehető ki: APA: - - - A - - - - ETE * * * *. A másik ezüstforintos nagyságú pecsét közepét ovalis paizs foglalja el; ebben hosszúnyakú és lábú madár — al-

kalmasint golya — áll, s nyaka körül ez évszám: 1674. A paizs fölött három csillag, s ottól jobbra és balra patkóforma szalag fut, melyen a körirat: BAL . . A . . L. SIPETSET. Azaz: Balotafalusi pecsét. Balotafalu ugyanis ott fekszik Szatmárban, a Szamos mentén, a fentebbi három helység közelében. Pecsétjét úgy látszik vagy a görbediek vagy a józsefháziak, saját pecsét hiányában, kölcsön kérték. Balotafalvát ma oláhok lakják; imeo, pecsété mutatja, hogy hajdan magyar volt. Új adat a pecséttan történelmi érdekéhez.

* (*Egy vad tigris szelidítése.*) Egy angol társaság Bombayból, mely egyik napon az elephantái híres barlangegyházat látogatta meg, az épület egyik rejtett zugában egy fióktigrisre akadt. Magukkal vitték a kis tigris, hogy azonban a majd visszatérő anya-tigris haragját kikerüljék, csakhamar vették sátorlájokat. A fiatal tigris, melynek szabadsága semmi részben sem volt korlátozva, sőt életmódjáról is bőségesen gondoskodtak, gyorsan növekedett, s oly zelidnek látszott, mint a legutolsó házi eb. Valóban szelid is volt. Végre, midőn már nagyon nagyra nőtt, s látszólagos szelidésge dacára sem bíztak többé jó indulatában, véletlenül nyers húsdarabra bukkant. Eddig az ideig semmiféle nyers húst nem kapott; abban a pillanatban azonban, midőn a nyelvvel a legelső vért érinté, összerendezt, s darabokra tépte szét a nyers húst. Szemei villogtak, roppantul orditozni kezdett, s a közeli erdőbe rohant, honnan vissza sem tért többé. A tigris könnyen szelidíthető fiatal korban; hanem sokkal jobban és hamarabb kitör vadása, mint az oroszlané. A híres Charles James Foxnak volt egyszer egy fiók-tigrise, mely úgy szaladt mögötte, mint valami szelid kutya. Egész kis korától növelte föl és kizárólag tejjel és növénynyel táplálta. Egy nap azonban, míg ő szobájában olvasott, hozzá közeledett tigrise, s nyaldosni kezdé kezét, mely a támláról lefüggött. Mielőtt észrevette volna a tigris éles nyelve fölszitta kezéről a bőrt. Körülnézett, s jédvé vette észre, hogy a szelid állat szemei félelmesen villognak, hogy a vérszomj egy perc alatt életre ébredhet. Csöndesen felállott székéről, s a nélkül, hogy egész elvonta volna, bevitte a tigris a másik szobába, hogy ágya felett levő töltött pisztolyát levegye. Midőn a vér csordulni kezdett, a tigris szemei is vilogtak s már végéhez közeledik szegény ember, ha az elsütött pisztoly golyója fején nem találja a felbőszült vadat.

Pais Andor, Szelestey László, Hunfalvy Pál, Kéthelyi József és Németh Károly.

* (A delegációk első terjesztendő költségvetés.) A külügyminiszterium szükséglete: 4,180,040 ft; a pénzügyminiszteriumé 142,262 ft, a legfelsőbb számvevőszéké 102,650 ft. — A hadügyminiszterium rendes szükséglete 81,458,477 ft, a rendkívüli 16,225,208 ft, összesen tehát 97,683,685 ft, vagyis az összes szükséglet 102,108,637 ft, melynek fedezetül a vámok előirányzata 7,920,000 ft (ebből Magyarország részéről 1,487,000 ft) így tehát marad fedezendő összesen 94,188,637 ft, miből a 30% Magyarországra teáz 28,256,600 ftot. — Ez természetesen csak előirányzat, melyen kívánjuk, hogy a delegáció minél nagyobb lezállításokat tehessen.

* (A 150,000 frtnyi póthitelről), mely az udvartartás részére kéretett, azt írja egy bécsi lap, hogy ez némileg meglepő, miután az udvarnál újabb időben tetemes megtakarítások határozottak el. Ez összeg azonban abban leli magyarázatát, hogy az udvar utazásai sok új kiadást okoznak, miután a kíséret tagjai ez utazások alatt napidijukat húznak. E részben ugyan kissé alább szálltak az aranjuerei szép napok: eddig ugyanis a tetemes napidij mellett még teljes ellátást is nyertek az udvartól, de királyi ő felsége rendelkezésére ez meg lőn szüntetve; a múlt hónapok kiadási többletet azonban fedezni kell.

* (Az országgyűlés pénzügyi bizottsága) legközelebb egy országos levéltár mielőbbi felállítását, az akadémia, Kisfaludy-társaság, történelmi társulat, nemzeti és erdélyi múzeum tökéletes adómentességét fogja indítványozni. Ugyanezen bizottság az akademiának évi 14,000 frtnyi subvenziót ajánl történelmi és régészeti munkák kiadására.

* (Sebadaköltves páholy lesz Bécsben is.) A közelebbi osztrák minisztertanácsban Potocki kivételével minden miniszter az engedély megadása mellett szolt. E szerint egy nagy páholynek felállítása Bécsben közel kilátásba van helyezve, minek következménye a politikai és socialis állapotrakra sem maradandó el.

— (A magyar írók segélyegylete alapítékja javára) e hó végén, vagy a jövő hó elején a m. tud. akadémia nagy termében hangversenyt fog rendezni.

— Kőkori pogány sírokat fedezett fel Élesd határában.) Bihar megyében Margittay Gábor t. munkatársunk. Felfedezésének térképekkel ellátott leírását és leleteinek számos tárgyát az akademiának régészeti bizottságára részére szerkesztőszövegünkhez volt szives beküldeni s mi e küldeményeket készséggel juttatjuk derek tudósunk, Rómer Flóris illetékes kezei közé, kitől lapunk mai száma is egy érdekes kelyreigazítást közöl. Ha Margittay úr leletei igazán kőkoriaknak bizonyulnak be, ez esetben különösen figyelemre méltók azon csiszolt kőtörmelékek, melyek a történelem előtti emberiség házi eszközeinek (ék, gyalú, vésű talán lándzsahegyes st.) maradványai.

* (Az elsüllyesztett „Slavonia gőzhajó”) szombaton

vontatták föl a Dunán a hajógyárba. Bezdánál úgy a hogy lehetett kitatarozták. Sok helyen, a hol eljött, egész csoportok nézték a partról résztvevőleg.

* (Márton ludja) nagy aggodalomba ejtette a pozsonyi izraelitákat, kik minden évben egy-egy Márton-luddal szoktak tisztelni királyi és királynéi ő felségöknél. De most kétség merült föl ugyanis az iránt, hova forduljanak Márton napján adományukkal, a bécsi császári avagy a budai királyi várpalotába. Kérdésökre, melyet ez iránt a magyar miniszterelnökséghez intéztek, kimaradt a várvavárt kellő időbeni válasz, s még nagyobb zavarukra arról értesültek, miszerint a király Márton napját Bécsben, a királyné Gödöllőn fogja töltetni. A legnagyobb tünődésben volt egyszerűen mind Spiro asszony is, amaz érdemes pozsonyi matróna, kinek 40 év óta megtisztelő hivatása a legmagasb udvarnak szánt ludat felékiteni. Vajjon, mint az előbbi években, most is osztrák és bajor, vagy pedig magyar nemzeti színű szalagokat választson-e? Végre is Bécsbe és Gödöllőre is ment küldetésig.

* (Vajda-Hunyad várának kijavítása) az országgyűlés által is helybenhagyván, a munkálatok vezetésével Schulcz Ferenc építész bízott meg. A munka még e hó folytán megkezdetik, hogy különösen némely kényesebb és gyengébb részek a tél viszontagságai ellen megvédessenek; a többi is folytattni fog, a mennyire csak a tél engedi.

— (Hamis 1-forintos allami jegyek) keringenek, melyeknek ismertető sorozám jelei: A f. 33. Figyelmeztetjük a közönséget.

* (Froncia nő, mint magyar színész.) A budai népszínházban közelebb egy francia fiatal nő fog föllépni. Neve Girardin Eugénie, a híres Girardin Emil rokona, ki egy erdélyi előkelő családnál rövid idő alatt egész folyékonyan megtanulta nyelvünket.

* (Bővöd-Ujfalu zsidó vallásra tért lakosairól) sokat olvasunk. Nem szabátáriusiak (sabathäuser) voltak ezek, mint írták, hanem szombatiak; így nevezve, mivel a heti nyugalom napját vasárnap helyett szombaton tartották, a többi vallási szertartásokra nézve pedig teljesen keresztények voltak. — A történet feljegyzé ezek származását: A második templom elpusztulása után, most épen ezer 8 száz éve, a zsidók nagy része egy külön legiót képezett, mely későbbben Traján alatt Dáciát, a mai Erdélyt meghódította és Decabal eleste után, minemutána Dacia a római birodalom hatalmát elismerve, fennevezett legió jutalmul földbirtokot kapott. Ezen hódító zsidó legió utódai voltak ezen „szombatiak” — kik a középkorban, hogy elkerüljék a biztos halált — a keresztény vallásra áttértek, de mindamellett néhány szertartást, néhány imát, talán emlékül — fentartottak. — Így például még maiglan is szokásukban van egy ima „Kicsoda mint a mi istenünk”, mely a zsidó „En Keleukeno” kitünően sikerült magyar fordítása. — Egyébiránt zsidó testvéreik iránt mindig jó hajlammal voltak és névsze-

rint megnevezhetnék egy könyvkereskedőt, kit még akkor, midőn névleg keresztények voltak, — felkértek, hogy küldjön nekik zsidó imakönyvet magyar fordítással. A mi végre a szabathianusokat illeti, a hamis messiás Szabathal Zevi követői mind megannyian mozlán vallásra léptek, követő mesterök példáját. A zsidó vallásra most átért szombatiak semmi összeköttetésben sincsenek Szabathaival.

* (Ungmege) az erdei és mezeikihágásokra stb. szabott büntetéspénzeket a Petőfi-szoborra szánta és felkérte a pénzügyminisztert, hogy a beveendő összegeket a takarékpénztárba helyezhesse el.

* (Imét postarablás) Kisvárdá és Anarcs között e hó 3-án kirabolták a postát. Minden levelet elvittek a zsványok. A tetteseknek még eddig nem akadtak nyomára, de a hol a rablásnak történni kellett, ott megtaláltak egy ezüst gyűrűt.

* (Földrengések) igen sok helyről irnak. Amerikában, nevezetesen San-Franciscóban, e napokban ismét megújult a földrengés, de nem oly mértékben, mint előbb. Afrika déli részének több pontján szintén éreztek földrengést október elején és közepén. Angliában pedig e hó első napjaiban voltak földrengések. Így Leamingtonban f. hó 2-kán rázkódott meg a föld, mely éjjel 10 órakor történvén, a lakosság nagy zavar és félelem közt futott az utcákra. Három lőkes volt, földalatti morajtól kísérve; azonban nagyobb károk nem történtek. Worcesterben s Angolország egész nyugati részén, s Wales, Gloucestershire és Devonshire déli részsein is éreztek ugyanakkor néhány másodpercig tartó földrengést.

* (Egy nagyszerű és méltó hirre emelkedett fegyvergyárra) hívjuk fel a t. c. közönség figyelmét. Ez Peterlongo János fegyvergyára Innsbruckban. Nemcsak fegyverei kitűnősége és s roppant halmaza s jutányossága teszi őt érdemesé a megemléstésre, hanem, és leginkább azon körülmény, hogy szállítmányai, különösen Magyarországra, igen nagy mennyiségűek, s hogy gyárában folytonosan számos hazánkfa talái keresetet és foglalkozást. — Ujabb időben Peterlongo számos kitüntetésben, érdemrendek és jutalomdíjakban részesült; nevezetesen 1864-ben Linzben, 1865-ben Stettin, Salzburg és Kölnben, s az ausztriai iparműkiállításon Bécsben, 1867-ben a párisi világhiállításán stb. A kitűnő, jó lőképeségű fegyverek roppant halmaza létezik gyárában folytonosan készletben, így például a többek között kipróbált Lefaucheux vadász-fegyverek, gyors, elől és hátültöltő puskák, gyútlis-puskák, többnyire vntesővűek. Továbbá a híres Lancaster, Maniette, amerikai Sharps, Lefaucheux stb. revolverek, Flobert-féle szoba-fegyverek és pisztolyok stb. Továbbá nagy mennyiségű katonai fegyverek, mintegy 2000 darab egészen új vntesővű puská, 8000 darab régibb, 2000 darab piemonti stb. stb. A azonban nem sorolhatván itt fel azon több mint százféle fegyvernemeket, melyek gyárában folytonosan készen kaphatók, mert arra hasábok kellenének, egyszerűen utaljuk a t. c. vadászat-kedvelő közönséget Peter

longo urnak közelebből kibocsátott nagy árjegyzékére, melyet ő, kívánatra, bárkinek is bérmentve megküld, s melyből mindenki meggyőződhetik gyárának roppant képességéről, s készítményeinek nagy száma és kitűnőségéről, melyeknek jósága és szilárdságáról az általánosan ismert, jó hírnek örvendő cég kezeskedik. Ismételve figyelmeztetjük tehát a nagy közönséget, különösen a vadászat-kedvelőket, kik maguknak jó és szilárd szerkesztői fegyvereket óhajtanak szerezni, iparkodjanak Peterlongo János úr innsbrucki (Tírolban) fegyvergyárát felkeresni, honnan levélbeli tudakozódásaikra is szives feleletre számíthatnak.

* (A Horovitz mellett történt vasuti szerencsétlenség) egyike a legnagyobbaknak. A borzasztó bal esetet, melynek áldozatairól még semmi biztos kimutatást nem hallani, a hófúvatagok idézték elő. E hó 10-ikén Augезд falunál a Pilsenből kiindult személyvonatnak éjfélkörül meg kellett állani a hófúvatag miatt; a szintén Pilsenből jövő tehervonat nem vette észre, s egész erővel neki ment. Az utolsó vagonokban 239 szabadságos katoná volt a 26. számú Mihály főhercegféle gyalogezredből. Az összeütközés oly erővel történt, hogy a személyvonat hátsó vagonjai egymásra torlódván 6—8 ölnyi torlasz megkezdett. A tehervonat néhány ölnyre maga előtt tolta még a másik vonatot is. A borzasztó barriád közt holteszteket, sebesülteket és jaggatókra akadtak. Az első pillanatban négy halott iszonyúan összezúzott és szakgatott testére táláltak s nemsokára 67 sebesültet vontak ki, kik közül öten még ott meghaltak; később még 20 sebesültet szabadítottak ki a legelső vagonokból, kik közül 3 azonnal meghalt s többnek életéhez nincs remény. A bécsi lapok különbözően közlik az áldozatok számát. Az egyik hír szerint a tehervonat vezetője is meghalt; más hír szerint nehéz sebet kapott. A személy vonat hátsó vagonjai zúzatván össze, hol a katonák voltak a civil utasok közül — szintén egy szemtanu állítása szerint, — senki sem esett áldozatul. Sebesülést, rázkódást azonban szkan szenvedtek. A sebesülteket Augездbe, egy majorba vitték, hova azonnal őssegyült az egész falu lakossága. — Prágába, Beraunba és Pilsenbe orvosokért táviratoztak, s azok lehető gyorsan megis érkeztek. — A katoná transportból 128 ember maradt oly állapotban, kik tovább mehettek, s köztük 7 könnyű sebesült volt. (E szerint a katonák közül sebesültekben s halottakban 111-re menne az áldozatok száma.) Másnap szkan mentek a szerencsétlenség sínhelyére, hol még egyes elszakított tagokat találtak. — Esti 6 óra körül a cseh helytartó, b. Koller tábornagy is megjelent Augездben. — Egy legujabb távirat szerint: másnap reggel még 20 sebesültet találtak a romok közt. Tizenhárom személy halt meg, 33 súlyos s 14 könnyű sebet kapott. Négy vagon és 12 teherkocsi romboltatott szét.

* (Soká eltemetett kigyó) bűjt elő e napokban egy darab mahagoni-fából, s eljert egy pesti asztalos munka alá veendő, fölhasított. A kigyó él és az „István főherceg“ szálloda kapusánál látható.